

УДК 349.2

DOI: 10.15587/2523-4153.2020.213123

ДИСКРИМІНАЦІЯ В СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: НА ПРИКЛАДІ ВІКОВОГО КРИТЕРІЮ

I. М. Жаровська, В. Б. Ковальчук

The article considers the problems of discrimination of persons on the basis of age criteria. Particular attention is paid to the problem of discrimination against the elderly.

It is stated, that aging is a global problem due to its dual nature. On the one hand, we can say about the trend of increasing life expectancy, which is a consequence of the development of science, medicine and biotechnology, on the other hand, the cause of aging is the low birth rate, which falls annually.

One of the legal manifestations of the population aging is increasing discrimination. Health status, type and level of activity, labor productivity and other socio-economic characteristics of the elderly change significantly. New measures and concepts of population aging have significant consequences for assessing the standard of living and living conditions of this category of people, their productive rate and other contribution to society and their needs for social protection and health care. Age discrimination is positioned as one of the manifestations of prejudice, associated with the so-called ageism, the spread of presumed group features, related to age, to persons belonging to the appropriate age group, regardless of their individual characteristics.

It has been proven, that despite the significant positive axiological aspects of public health care, the interplanetary trend of an aging nation carries global challenges, including social and economic challenges, tax, communication, psychological and legal.

Age equality ensures equal participation in society for people of all ages and is an important factor in the legal policy of democracy states. The problem of age discrimination is complex, discrimination in old age is rare for reasons only of old age, more often it is based on multiple factors of social, economic, gender, labor criteria.

The authors single out the types of age discrimination in the following areas: in the socio-economic sphere; labor discrimination; in the field of social activity and communication, gender and age discrimination

Keywords: *discrimination, age discrimination, signs of discrimination, equality, old age, aging, legal regulation, labor sphere, gender, medical relations*

Copyright © 2020, I. Zharovska, V. Kovalchuk.

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

1. Вступ

Внесок людей похилого віку в суспільство неоціненний. Його розмір неможливо виміряти економічними показниками – наприклад, виховання дітей, передача культурних традицій підрастаючим поколінням. Люди похилого віку також важливі як особи, які мають значний соціальний досвід, часто відіграють вагомий роль у вирішенні конфліктів у сім'ях, громадах і навіть у надзвичайних ситуаціях. Проте сучасне глобалізоване суспільство отримує нові виклики суспільно-політичного та юридичного характеру, серед яких забезпечення належного правового статусу соціально не захищених груп суспільства, серед яких люди похилого віку займають особливе місце.

Права людини є ключовим явищем правового та суспільно-політичного життя правової держави. Гарантування та захист прав людини має бути сутністю правової політики. Нетерпимість, дискримінація та нелюдське поводження – це ті негативні явища, які слід активно викорінювати з сучасного життя цивілізованих народів, тому боротьба з цими факторами є пріоритетним завданням держави. В сучасних умовах питання рівноправності і боротьби з дискримінацією перетворюються в один з ключових напрямків в сфері захисту прав людини.

Дискримінації з варіюючим ступенем інтенсивності існує у всіх сферах соціального буття, тому є комплексною юридичною проблемою. Ознак для дискримінації є безліч, тому нормативні документи міжнародного та національного рівнів визначають тільки найпоширеніші з них, вказуючи при цьому про невичерпність ознак. «Заборона дискримінації за ознакою віку, а також за ознаками стану здоров'я, обмежених можливостей і сексуальної орієнтації розглядається в якості другого покоління прав на рівне ставлення. В силу цього боротьба з віковою дискримінацією поки ще не є пріоритетним напрямком у розвитку міжнародно-правових та національних інструментів забезпечення рівноправності» [1]. Проте віковий критерій є одним з найпоширеніших дис-

кримінаційних ознак сучасного глобального світового співтовариства. Тому є науково обґрунтованим та затребуваним пошук доктринального розуміння, правової сутності та способів подолання дискримінаційних проявів.

2. Літературний огляд

Питання дискримінації, нетерпимості, насильства в різних його проявах вже десятирок років є предметом наукового юридичного аналізу правників, серед яких аспекти конституційно-правового розуміння принципу недискримінації досліджувала Г. С. Журавльова [2]; міжнародному регулюванню расової дискримінації присвячені праці Н.В. Дрьоміної-Воловик [3]; чинники запобігання дискримінації в Україні в контексті європейської інтеграції стали об'єктом уваги наукового колективу під керівництвом І.О. Кресіної [4]; проблеми трудової дискримінації піднімалися у наукових статтях Baruch Y., Humbert A. L., Wilson D. [5], тлумачення дискримінації як правового явища ЄСПЛ розглядав Arnardóttir O. [6] та інші.

Проте слід вказати, що проблема дискримінації за віковим критерієм аналізується однобічно, більшість праць присвячені забезпеченню належного статусу дітей, як то дослідження Н. Ортинської, Є. Пліска, Є. Назимка, Н. Юзькової, Bindraa P.Ch., Glätzle-Rützler D., Lergetporerc Ph. [7], Lista A. List J. Sameks A. [8]. Аналіз останній досліджень дає можливість виокремити доробки що стосується статусу осіб старшої вікової групи – О. Климкової, І.Б. Трохим, К. Левченко, Г. Федькович, Evans-Polce R. J., Veliz P. T., Boyd C. J. [9] проте їх праці носять здебільшого галузеве трудове чи гендерне спрямування.

Питання дискримінації осіб похилого віку має практичне значення, оскільки розуміння існування цієї проблеми у сучасному суспільстві ще не отримало належного поширення. Захист прав та свобод громадян від проявів нетерпимості, дискримінації та й нетолерантне ставлення до особи спричиняє біль, фізичні та моральні страждання, руйнує внутрішню ідентичність особи та негативно впливає на соціальну реальність встановлюючи антиморальні та антиправові прецеденти як зразок поведінки в суспільстві. Наука повинна допомогти практичній сфері у виявленні та подоланні проблеми дискримінації осіб похилого віку.

Вказане дає можливість констатувати потребу наукового аналізу проявів дискримінації за віковою ознакою щодо осіб похилого віку.

3. Мета та завдання дослідження

Мета статті – дослідження проявів дискримінації в сучасному глобальному суспільстві на прикладі вікового критерію шляхом комплексного репрезентування таких проявів щодо осіб старшої вікової групи.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1. розглянути вплив старіння на суспільно-демографічну світову ситуацію;
2. виокремити дискримінацію за віком як сучасну глобальну проблему та вказати на недоліки правового регулювання у сфері її подолання;
3. згрупувати види вікової дискримінації за сферами та розкрити їх значення.

4. Матеріали та методи

Основою методологічного аналізу став комплекс філософських (зокрема, діалектичний, герменевтичний), загальнонаукових (синтез, аналіз, індукція, дедукція, узагальнення) та спеціальнонаукових методів. Порівняльно-правовий метод дав можливість узагальнити правові норми держав у світлі формального визначення ознаки віку є ключового фактору дискримінації осіб. Статистично-правовий вказує на поширення проблеми, та дає можливість узагальнити глобальність дискримінації за віком у світовому масштабі. Моніторингові звіти, аналітичні огляди та записки фахових міжнародних інституцій на рівні органів ООН демонструють змінні детермінанти сучасного суспільства в контексті тенденцій старіння населення та інших пов'язаних з цим популяційно-міграційних тенденцій. Комплементарний підхід у дослідження зумовлений потребою комплексного висвітлення задекларованої проблематики через визначення економічних, культурних, політичних, правових, соціальних, міжвікових, трудових, гендерних та інших чинників, що безпосередньо пов'язані з проблемами забезпечення рівності та подолання дискримінації осіб похилого віку.

5. Результати дослідження

Питання демографії, ймовірно, матимуть значний вплив на суспільство. Старіння населення – одна з найважливіших тенденцій 21 століття. Кожен восьмий чоловік у світі віком від 60 років. Юди віком від 60 років становлять 12,3 % світового населення, а до 2050 року ця кількість зросте майже до 22 % [10]. Як вказано у «зміни для людей відображаються в соціальних змінах: літні лю-

ди зростаюча демографічно група в суспільстві. Сьогодні старші люди складають більше п'ятої частини населення в 17 країнах, і прогнози Відділу народонаселення Департаменту економічних та соціальних питань вказують, що до кінця століття така тенденція пошириться у 2100 році для 155 країн, охоплюючи більшість (61 відсоток) населення світу» [11]

Старіння є світовою проблемою, що зумовлена дуальною природою. З одного боку можна стверджувати про тенденцію збільшення тривалості життя, що виступає наслідком розвитку науки, медицини та біотехнологій. Значно краще харчування, система охорони здоров'я, освітньої сфери та фінансового добробуту підвищує рівень життя населення загалом, тому в економічно розвинених країнах старіння нації чимраз актуалізується на державному рівні. Окрім того, другою причиною старіння народів є низький рівень народжуваності, який падає щорічно. За показниками Євростату показник живонароджених на одну жінку в ЄС у 2017–2019 роках у середньому становив – 1,55. При цьому Загальний коефіцієнт народжуваності близько 2,1 живонароджених на жінку вважається рівнем заміщення в розвинених країнах: іншими словами, середня кількість живонароджених на одну жінку, необхідна для підтримки постійного чисельності населення за відсутності міграції [12].

Не дивлячись на значні позитивні аксіологічні аспекти, що стосуються громадського здоров'я, міжпланетна тенденція до старіння нації несе глобальні проблеми, серед яких соціальні та економічні виклики, податкові, комунікаційні, психологічні та правові. Стан здоров'я, тип та рівень активності, продуктивність праці та інші соціально-економічні характеристики людей похилого віку суттєво змінюються. Нові заходи та концепції старіння населення мають суттєві наслідки для оцінки рівня життя умови та умови життя цієї категорії людей, їх виробничий та інший внесок у життя суспільства та їх потреби в соціальному захисті та охороні здоров'я.

Одним з правових проявів старіння населення є посилення дискримінації. За оглядами науковців Університету Альберта від 48 до 91 відсотка всіх опитаних людей похилого віку відчували дискримінацію за ознакою віку, а від 50 до 98 відсотків усіх молодих людей визнавали, що мають дискримінаційні думки чи поведінку щодо людей похилого віку [13].

Вікова дискримінація є одним із проявів упереджень, пов'язаних з, так званим, ейджизмом, поширенням передбачуваних групових особливостей, пов'язаних з віком, на осіб, що належать до відповідної вікової групи, незалежно від їх індивідуальних особливостей. «Ейджизм» (*від англ. – вік*) є одним з найпоширеніших чинників нетерпимості та дискримінації. Такий поширений нині термін впроваджений лікарем Р. Батлером у 1968 році під яким розуміють систематичне стереотипне цювання та дискримінацію людей через те, що вони старі. Ми можемо узагальнити сучасне розуміння цього явища як стереотипність і упередженість щодо людей похилого віку, що може призвести до дискримінації за ознакою віку.

Міжнародний Пакт про громадянські та політичні права зазначає, що термін дискримінація включає «будь-яку відмінність, виключення, обмеження або перевагу, за ознакою раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних або інших поглядів, національного або соціального походження, майнового положення, народження або іншої обставини, і яка має на меті або як наслідок, знищення або применшення визнання, використання або здійснення всіма особами, на рівних можливостях, всіх прав і свобод».

Стаття 14 Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод також не виокремлює вік як ознаку, однак перелік продовжує таке словосполучення як «або за іншою ознакою» [14]. Однак регіональне законодавство, зокрема ст. 21 Хартії основних прав Європейського Союзу [15] термінологічно виокремлює вік як ознаку дискримінації.

Контент-аналіз низки актів законодавства країн дає можливість визначити, що в більшості з них вік є окремим, нормативно вказаним критерієм (Закон Норвегії про рівність та заборону дискримінації (Закон про рівність та боротьбу з дискримінацією [16], Закон Великобританії про рівність 2010 року [17] та інші). Національне українське законодавство також в п. 2 ст. 1 ЗУ «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [18] виокремлюється вікову ознаку дискримінації.

Нині люди похилого віку відчують дискримінацію за віковою ознакою в усіх сферах суспільного життя. Проаналізуємо їх детальніше.

Дискримінація в соціально-економічній сфері. Економічний життєвий цикл є універсальною рисою всіх сучасних суспільств. На початку і в кінці наше життя, коли ми зазвичай споживаємо більше, ніж виробляємо власною працею, а в середні роки нашого життєвого циклу, як правило, ми виробляємо більше, ніж споживаємо.

Люди похилого віку фінансують своє споживання з чотирьох різних джерел: (1) публічні програми такі як пенсії, охорона здоров'я та інші соціальні послуги програми, (2) трансфери від членів сім'ї або інші приватні джерела. Наприклад республіці Кореї та на Тайвані, провінція Китаю, на в середньому, мають приблизно одну четверту (25 відсотків) споживання, яке фінансується їхніми сім'ями, (3) власні активи та багатство, та (4) власні доходи від праці (Еквадору, Індії та Сінгапуру, де фінансується близько третини споживання у віці шляхом власної роботи, що зумовлено низьким рівнем державної пенсійної системи) [11].

Багато людей похилого віку з часом потребують догляду, відповідальність, який, як правило, лягає на їхні сім'ї. Але зниження народжуваності та швидка урбанізація змінили традиційні сімейні відносини, іноді збільшуючи тягар традиційної мережі підтримки сім'ї. У міру зростання кількості людей похилого віку сім'ям буде потрібна підтримка в догляді. І все більш важливим є забезпечення соціального захисту людей похилого віку. Соціальні пенсії можуть зменшити бідність, з якою стикається занадто багато людей похилого віку, допомагаючи не тільки самим людям похилого віку, але і всім їхнім домогосподарствам, навіть допомагаючи розірвати цикл бідності між поколіннями.

Фонд народонаселення ООН визначає, що у країнах, де державні трансфери високі (Європа, Латинська Америка) старіння населення збільшить фіскальний тиск на фінансову систему держави, особливо якщо моделі оподаткування та пільг залишаються незмінними. У країнах, де державні трансфери відносно в сфері забезпечення пенсійних виплат низькі (Південна та Південно-Східна Азія) люди та сім'ї стикаються з більшим тиском для фінансування їх життєдіяльності в старості. Відсутність належного забезпечення старості прогнозовано буде зростати. Це зумовлено економічними показниками, оскільки частка державних трансфертів у загальному доході праці прогнозовано зросте майже удвічі з 18 відсотків у 2019 до 34 відсотків у 2050 році.

Єдиним способом уникнення загальнодержавної кризи є збільшення пенсійного віку. Такий процес відбувається в більшості держав поступово, змінюючи пенсійну правову політику. Проведений авторський аналіз законодавства низки країн дає можливість нам констатувати наступне. Більшість держав обрали оптимальний вік виходу на пенсію за віком 65 років (Австрія, Болгарія, Єстонія, Латвія, Угорщина, Індія, Японія). Ряд країн (Австралія, Бельгія, Хорватія, Данія, Франція) планують поступово підвищити пенсійний вік до 67 років у проміжку від 2022 та 2030 років у залежності від внутрішнього законодавства держав. Ірландія та Великобританія нормативно встановлює, що пенсійний вік слід поступово збільшувати і він має досягати 68 років до 2028 року, а в Нідерландах вже встановлений такий пенсійний вік.

Державна мотивація завжди однакова – покращення здоров'я нації, збільшення тривалості життя і покращення медицини. Однак фахові дослідження доводять, що хоча нині справді живуть довше, це не обов'язково означає, що здоров'я дозволить працювати додаткові роки. Тривалість здорового трудового життя після 50 років характеризується виникненням проблеми зі здоров'ям (наприклад, поширені вікові захворювання, включаючи біль або проблеми з рухливістю). В середньому люди в Англії можуть розраховувати бути здоровими і працювати не більше дев'ять з половиною років після 50 років [19]. Отож оптимальний пенсійний вік відповідно до сучасного стану здоров'я при сучасному розвитку медицини наближується максимум до 60 років.

Трудова дискримінація В Рекомендації МОП від 23 червня 1980 р № 162 «Про літніх трудящих» містяться пропозиції щодо розвитку національної політики та законодавства, спрямовані на забезпечення рівності в спілкуванні. В Трудовій сфері дискримінація відсувається в набагато молодшому віці. В США діє закон «Закон про захист літніх робітників проти дискримінації» і вже особи після 45 років підпадають під захист. факти вказують на те, що дискримінація все ще існує, оскільки таким працівникам набагато важче знайти нову роботу, ніж молодшим працівникам [20]. Вказане зумовлює прогалини у сфері забезпечення свободи праці, що «є невіддільною від принципової ідеї трудового права сучасних демократичних держав про необхідність забезпечення рівності кожної працездатної людини на ринку праці (щодо доступу до зайнятості, отримання рівної заробітної плати тощо)» [21].

Дискримінація у сфері медичного обслуговування. Хоча багато людей похилого віку мають хороше здоров'я, старіння супроводжується біологічними змінами, які збільшують ризик захворювань та інвалідності. Підхід до життєвого циклу до охорони здоров'я, що полягає в тому, що починається від народження, продовжується протягом репродуктивних років і триває до глибокої старості, – важливий для фізичного та емоційного благополуччя людей похилого віку та, власне, усіх людей. Державна політика та програми повинні додатково враховувати потреби збіднених людей похилого віку, які не можуть дозволити собі медичне обслуговування.

Старіння є фактором ризику багатьох захворювань, а люди похилого віку мають більш хронічні захворювання. Заклади, призначені для людей похилого віку, рідше відповідають основним стандартам і частіше мають недостатню кількість персоналу. При лікуванні пацієнтів у відділенні інтенсивної терапії молодим пацієнтам надають більш агресивне лікування для збереження функціонування та життя, ніж пацієнтам старшого віку.

Люди похилого та дуже похилого віку мають серйозний ризик не отримувати належного лікування та не отримувати належної медичної допомоги. Для прикладу: пацієнти старше 70 років не вважаються кандидатами на гемодіаліз; для скринінгових процедур особи похилого віку рідше, ніж молоді люди, проходять обстеження на рак, а через відсутність цього запобіжного заходу рідше діагностують на ранніх стадіях свого стану [22]; відсутність збору даних про ВІЛ інфекція, що призводить до виключення старших хворих на ВІЛ та СНІД із профілактичних програм.

Страхова медицина має певні недоліки, так фахівці вказують що адміністрації лікарень «іноді відмовляються лікувати людей похилого віку через страх за великі витрати, високу смерт-

ність, що призводить до поганих показників для моніторингу якості та просто менше прихильності та відданості дуже старим. Нещодавно навіть висловили припущення, що пацієнтам похилого віку дозволяють померти, щоб послабити тиск на лікарняні ліжка» [23]

У міру старіння популяції важливо забезпечити постійний та рівний доступ до профілактики, лікування та реабілітації під час всієї життєвої траєкторії. Здорове старіння – це більше, ніж відсутність хвороби, але також тягне за собою підтримку функціональних здібностей протягом усього життя. Здоров'я і системи довготривалого догляду повинні бути узгоджені задовольнити потреби населення, що старіє, забезпечуючи відповідний віку інтегрований догляд та зосередження уваги на підтримку власних можливостей людей похилого віку.

Дискримінація у сфері громадської активності та комунікації. Громадська активність, соціальне життя, міжособиста комунікація – все це вагомий прояв людської ідентичності, які досить вагомий на кожному проміжку життя людини. Старший віковий проміжок не є винятком, тому прояви дискримінації тут є неприпустимими.

Покажемо тут є рішення ЄСПЛ у справі «Карвальо Пінто Де Соуса Мореїс v. Португалії» (2017) [24], який визнав дії держави дискримінаційними. Суть справи зводилася до того, що у 2014 року Вищий адміністративний суд залишив в силі рішення суду першої інстанції по суті, але суму компенсації моральної шкоди за неналежне медичне втручання, яка не могла мати статеві контакти після невдалої операції. В результативній частині мотивував таке рішення тим, що заявниця була у такому віці (50 років) "коли секс не настільки важливий, як у молоді роки".

Гендерна вікова дискримінація. У багатьох країнах культурні, правові та структурні бар'єри заважають жінкам вступати у трудові відносини на рівні з чоловіками. Іноземні юристи констатують, що «що закони про вікову дискримінацію є менш ефективними для жінок старшого віку порівняно з чоловіками похилого віку» [25]. Також інші фактори гендерної дискримінації мають вагомий прояв у похилому віці, що супроводжується нижчим соціальним забезпеченням, освітою та захищеністю.

6. Висновок

1. Старіння населення, що зумовлена як підвищенням рівня життя людей, так і зниженням народжуваності є суттєвою світовою проблемою. Не дивлячись на значні позитивні аксіологічні аспекти, що стосуються громадського здоров'я, міжпланетна тенденція до старіння нації несе глобальні проблеми, серед яких соціальні та економічні виклики, податкові, комунікаційні, психологічні та правові.

2. Вікова дискримінація є одним з найпоширеніших чинників нетерпимості та дискримінації, є проявом упереджень, пов'язаних з віком, поширенням передбачуваних групових особливостей, пов'язаних з віком, на осіб, що належать до відповідної вікової групи, незалежно від їх індивідуальних особливостей. Вікова рівність забезпечує рівність участі в суспільстві для людей будь-якого віку та виступає вагомим чинником правової політики демократичних держав. В національному законодавстві та практиці висвітлена проблема не знаходить поки що належної уваги. У Плані дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року тільки одне завдання, що стосується людей похилого віку (п. 54, підпункт 6 що вказує на потребу розроблення нормативно-правового акта та запровадження послуги денного догляду та підтриманого проживання, зокрема шляхом створення відділень/груп денного догляду та підтриманого проживання для людей похилого віку та інвалідів) [26]. Інші питання, що стосуються потреби належного забезпечення прав та свобод осіб вищої старшої вікової групи та їх гарантування не стало предметом законодавчої уваги.

3. Проблема дискримінації за віком має комплексний характер, Дискримінація в похилому віці трапляється рідко з мотивів тільки лише на старості, частіше вона базується на множинних факторах соціально-побутовими, економічними, гендерними, трудовими критеріями. Авторами виокремлено види дискримінації за віком за наступними сферами: в соціально-економічній сфері; трудова дискримінація; у сфері громадської активності та комунікації, гендерна вікова дискримінація.

Література

1. Калмикова, О. С. (2019). Міжнародно-правові стандарти у сфері захисту від дискримінації за ознакою віку. Право та інновації, 3 (27), 123–128. doi: <http://doi.org/10.31359/2311-4894-2019-27-3-123>
2. Журавльова, Г. С. (2018). Принцип рівності та заборони дискримінації у конституційному праві. Ужгород, 32.
3. Дрьоміна-Волок, Н. В. Концепція расової дискримінації у міжнародному праві. Київ, 39.
4. Кресіна, І. О. та ін. (2015). Запобігання дискримінації в Україні в контексті європейської інтеграції. Київ, 383.
5. Baruch, Y., Humbert, A. L., Wilson, D. (2016). The moderating effects of single vs multiple-grounds of perceived-discrimination on work-attitudes: Protean careers and self-efficacy roles in explaining intention-to-stay. Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal, 35 (3), 232–249. doi: <http://doi.org/10.1108/edi-05-2014-0045>

6. Arnardóttir, O. M. (2014). The Differences that Make a Difference: Recent Developments on the Discrimination Grounds and the Margin of Appreciation under Article 14 of the European Convention on Human Rights. *Human Rights Law Review*, 14 (4), 647–670. doi: <http://doi.org/10.1093/hrlr/ngu025>
7. Bindraa, P. Ch., Glätzle-Rützler, D., Lergetporerc, Ph. (2020). Discrimination at young age: Experimental evidence from pre-school children. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 175, 55–70. doi: <http://doi.org/10.1016/j.jebo.2019.12.026>
8. Lista, A., List, J., Samekc, A. (2017). Discrimination among pre-school children: Field experimental evidence. *Economics Letters*, 157, 159–162. doi: <http://doi.org/10.1016/j.econlet.2017.06.006>
9. Evans-Polce, R. J., Veliz, P. T., Boyd, C. J., Hughes, T. L., McCabe, S. E. (2019). Associations between sexual orientation discrimination and substance use disorders: differences by age in US adults. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 55 (1), 101–110. doi: <http://doi.org/10.1007/s00127-019-01694-x>
10. Ageing. OVERVIEW. United Nations Population Fund. Available at: <https://www.unfpa.org/ageing> Last accessed: 12.09.2020
11. World Population Ageing 2019 Highlights. ST/ESA/SER.A/430 (2019). New York: United Nations. Department of Economic and Social Affairs Population Division, 46. Available at: <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2019-Highlights.pdf> Last accessed: 12.09.2020
12. Fertility statistics. Eurostat. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Fertility_statistics Last accessed: 12.09.2020
13. Discrimination against older people needs attention: We still haven't reckoned with how common and harmful age-related prejudice is in society (2019). *ScienceDaily*. Available at: www.sciencedaily.com/releases/2019/05/190521124530.htm Last accessed: 12.09.2020
14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (2001). Міжнародний документ ООН. 04.11.1950. Голос України, 3.
15. Хартія основних прав Європейського Союзу (2000). Міжнародний документ ООН № 994_524. 07.12.2000. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_524 Last accessed: 12.09.2020
16. Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven) (2018). Ministry of Culture 01.01.2018 LOV-2017-06-16-51 Available at: <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2017-06-16-51> Last accessed: 12.09.2020
17. Equality Act 2010 Available at: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/section/5> Last accessed: 12.09.2020
18. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні (2013). Закон України № 5207-VI. 06.09.2012. Відомості Верховної Ради, 32, 412.
19. Parker, M., Bucknall, M., Jagger, C., Wilkie, R. (2020). Population-based estimates of healthy working life expectancy in England at age 50 years: analysis of data from the English Longitudinal Study of Ageing. *The Lancet Public Health*, 5 (7), e395–e403. doi: [http://doi.org/10.1016/s2468-2667\(20\)30114-6](http://doi.org/10.1016/s2468-2667(20)30114-6)
20. The Age Discrimination in Employment Act of 1967 (2012). 112th Congress 2D Sesssion S. 2189. Available at: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/BILLS-112s2189is/pdf/BILLS-112s2189is.pdf> Last accessed: 12.09.2020
21. Волинець, В. В. (2017). Правова сутність дискримінації та недискримінації у трудових відносинах. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*, 2, 14–22.
22. Robb, C., Hongbin, C., Haley, W. E. (2002). Ageism in mental health and health care: A critical review. *Journal of Clinical Geropsychology*, 8 (1), 1–12. doi: <http://doi.org/10.1023/a:1013013322947>
23. De Boer, M. J. (2010). Discrimination of the elderly: how guilty are you? *Netherlands Heart Journal*, 18 (5), 227–227. doi: <http://doi.org/10.1007/bf03091766>
24. Case of Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugal (2017). Application No. 17484/15. 25.07.2017 Available at: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-175659%22%7D> Last accessed: 12.09.2020
25. Age discrimination laws don't protect older women as they do older men (2020). *ScienceDaily*. Available at: www.sciencedaily.com/releases/2020/06/200618120157.htm
26. Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (2015). Розпорядження КМУ № 1393-р. 23.11.2015. Урядовий кур'єр, 245.

Received date 05.08.2020

Accepted date 16.09.2020

Published date 30.09.2020

Жаровська Ірина Мирославівна, доктор юридичних наук, професор, кафедра теорії, історії та філософії права, Інститут права, психології та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка», вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, Україна, 79013
E-mail: Iryna.m.zharovska@lpnu.ua

Ковальчук Віталій Богданович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра теорії, історії та філософії права, Інститут права, психології та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка», вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, Україна, 79013
E-mail: kovalchuk1903@gmail.com